

**Dit is een uitgave van Werkgroep
VRIENDEN VAN DE HEIMANSHOF.
"Een Veluwe natuurtuin"
december 2014**

Secretaris Peter van Noorden
Tamarixplantsoen 193
1702 JD Heerhugowaard tel. 06-22613249
E-mail: p.vannoorden@gmail.com

De Heimanshof ontstond in 1935 en behoort tot de oudste tuinen van ons land.

De Heimanshof is opgenomen in de 'Oase Heemtuin Gids', een uitgave van de Stichting Oase.

De Heimanshof maakt deel uit van vakantiecentrum 'De Paasheuvel' te Vierhouten.

Banknummer van de werkgroep: NL76RABO01638274 19
t.n.v. Stichting Vrienden van de Heimanshof

Onze website: www.Heimanshof.nl

Foto voorplaat: April Bowen

Foto's blz. 7 en 18: Anneke Manintveld

Voorwoord.

Els Kaper-Klaver, voorzitter

Van 1994 via 2004 naar 2014 : dat is 20 jaar. In deze Nieuwsbrief kijken we daarop terug en vooruit.

Veel van de oude beleidsplannen zijn uitgevoerd, tot onze grote tevredenheid.

De tuin is er mooier en veelzijdiger van geworden! En de natuur blijft zich gelukkig voortdurend vernieuwen. Wat groeit het allemaal weer snel aan!

Wij werken hier graag, en menen dat wij er jong door blijven.

Nou ja, jong ...

Maar niet alleen wij verouderen; onze taal veroudert ook. Wie weet tegenwoordig nog wat het oude woord "heem" betekent? Daarom gaan we van nu af aan als neventitel het begrip "Een Veluwse natuurtuin" toevoegen. Want het blijft natuurlijk wel een natuurtuin voor heemplanten van de Veluwe.

En ook onze leskoffertjes voor een speurtocht door de tuin zijn helaas verouderd. Want zulke dingen moeten we op school immers ook al doen.

Moeten we iets met "apps" en telefoontjes gaan verzinnen? Gelukkig hebben we al een GPS-route door de tuin, maar daar leer je weinig van. Dus blijven we in de toekomst ook maar de namen bij planten en dingen in de vitrine erbij zetten.

En in 2015 - in 2015 bestaat deze Heimanshof 80 jaar!!

Een goed nieuw jaar gewenst namens alle natuurtuiniers, en kom gerust eens kijken!

... Er stonden prachtige hooimijten op het veld toen ik aankwam. Ze sukkelden echter successievelijk van hun drie poten. Net er weer eentje overeind gezet, en weer verder met haagwinde trekken, en hoorde ik *plof* - lag hij weer ter aarde. De illegale zwarte poes zat ernaast en keek onschuldig...

... Regelmatig bezoekers gehad. Ik kreeg geen moeilijke vragen te beantwoorden. De makkelijkste vraag was of de hooimijten bedoeld waren als vogelverschrikkers. Nee dus, die laten we nog een tijd staan om het bloemenzaad eruit te laten vallen...

Jaaroverzicht 2014

Peter van Noorden, secretaris

Wisseling in het bestuur

Begin 2014 gaf Henri Bückmann, na jaren en jaren voor het secretariaat gezorgd te hebben, aan dat deze taak hem te veel werd en dat hij deze graag wilde overdragen. Om dit snel te regelen, heb ik deze taak overgenomen; natuurlijk in de hoop dat het maar tijdelijk zal zijn. Met dit jaarverslag wil de werkgroep en het bestuur van stichting 'Vrienden van de Heimanshof' Henri hartelijk bedanken voor al het werk van de afgelopen jaren: na elk weekend een werkverslag, verzending van onze jaarlijkse uitgave, brieven en telefoontjes naar instanties, telefoontjes ontvangen en plegen, kortom al het werk dat bij het secretariaat hoort. Bedankt Henri!

Oase

We deden mee aan de enquête ten behoeve van het tijdschrift van de Stichting Oase.

Heimansjaar

We deden mee aan de viering van het Heimansjaar door het aanbieden van rondleidingen. Er zijn in het totaal 5 rondleidingen gegeven.

Onderhoud tuin

In 2014 werden 9 verslagen van evenveel werkweekenden gemaakt. In elk weekend werd veel werk verzet, de werkljsten liegen er niet om. Een aantal grote zaken vindt u in het verslag van de penningmeester.

In de tuin passeerden natuurlijk alle werkzaamheden, die behoren bij een

speciale tuin als de onze, gerelateerd aan de seizoenen. Om de vele biotopen op een kleine oppervlakte enerzijds in toom te houden en anderzijds te stimuleren vraagt veel aandacht.

Dit jaar vroeg de heidebult onze speciale aandacht. Verschillende omstandigheden zorgen ervoor, dat de oude heideplanten dood gaan. We besluiten tot herstel van dit gebied. In het najaar zijn nieuwe proefvelden gemaakt en is heide ingezaaid. Wij zijn benieuwd naar het resultaat.

Overleg met beheerder

Met de bedrijfsleider van de Paasheuvel werd een paar keer overlegd, o.a. over het zonder overleg vellen van bomen in de Boswal, maar ook het eten op de zaterdagavond kwam aan de orde..

Vastgesteld werd dat de Heimanshof binnen de Paasheuvel geen status aparte heeft, maar dat de werkgroep wel een speciale opdracht heeft en deze , ook financieel gezien, zelfstandig uitvoert.

Samenstelling werkgroep

Dit jaar bestond de werkgroep uit Martina Boom, April Bowen, Henri Bückmann, Cor van Galen, Huib Hol, Els en Ruud Kaper, Anneke Manintveld, Hanna en Peter van Noorden, Eline Oderkerk, Ineke van Schaick. Dolf van Schaick heeft ons wegens ziekte moeten verlaten.

Alles bij elkaar was 2014 weer een druk, maar ook boeiend, tuinjaar.

Komt u in het voorjaar van 2015 weer eens een kijkje nemen?

Verlag van de penningmeester over 2014

Peter van Noorden

Evenals vorig jaar hebben we in 2013 noodzakelijk veel geld uitgegeven. De verharding van het hoofdpad door tuin kostte € 2785,00 en daarnaast moest in de Hofhut het nodige in de keuken gebeuren: een nieuw aanrechtblad, een nieuwe koelkast en een nieuwe boiler. Tel uit je winst. En zoals bij ons allen vaak gebeurt, sta je eenmaal voor kosten, dan dienen onverwacht ook andere zaken zich aan. Konden we de brug tussen de vijvers nog wat oplappen, nu bleek in november de grote brug over de beek totaal aan vervanging toe. Dat is dus vast de eerste kostenpost van 2015. Daarnaast vraagt de buitenkant van de Hofhut onze aandacht en dan vooral delen van het dak, en de boeidelen. Ook op de begroting voor 2015.

Natuurlijk is er de afgelopen jaren voor dit soort van uitgaven gespaard. Misschien heeft u wel eens gedacht: die lui van de heemtuin roepen steeds op om geld te doneren, maar ik zie dat hun spaarsaldo van jaar tot jaar maar oploopt. Alleen kijkend naar de cijfers klopte dat ook, maar nu ziet u waarvoor dat nodig was. Dat wij tegelijk met grote uitgaven ook getroffen worden door fors afnemende inkomsten, was niet in onze toekomstvisie opgenomen. Mogelijk speelt de afgelopen recessie ons nu ook parten. Tuinonderhoud kan natuurlijk jaren met weinig kosten: spitten, schoffelen,

maaïen, blad opruimen, snoeien, zagen en wieden kan met wat gereedschap jaren doorgaan. De werkers declareren geen reiskosten, nemen hun eigen lunch en ontbijt mee en bestuurders bellen en printen op eigen kosten; jaar in en jaar uit.

Maar houten opstallen onder grote bomen hebben te lijden van lang ‘naregenen’ en slecht opdrogen, gereedschap gaat niet eeuwig mee en net als thuis gaat er wel eens wat stuk.

U begrijpt het al, na de komende grote uitgaven voor het bovengenoemde brugdek en reparaties aan de Hofhut zal voor toekomstig onderhoud weer ‘gespaard’ moeten worden. Natuurlijk proberen we ook de route via doelsubsidies te volgen, maar ook dan dien je, als het wordt toegekend, een belangrijk deel zelf te betalen. Blijft over u te vragen of u opnieuw een bijdrage voor het behoud van onze historische tuin ook voor 2015 over wilt maken.

Wij zijn er heel erg blij mee!

Wilt u uw bijdrage svp storten op rekening: NL 76 RABO 01638 27 419

ten name van: Stichting Vrienden van de Heimanshof te Heerhugowaard?

EN wilt daarbij uw volledige adres vermelden, want die staat niet meer bij uw storting.

Op 1 december 2013 was er totaal € 9.399,01 in de kas en op de bank. In 2014 werd aan donaties en giften in totaal € 666,21 ontvangen (in 2012 was dat nog € 1.975,81 en in 2013 was dat al minder: € 1437,39).

Dit jaar ontvingen we het grootste deel van 'donateurs' en passanten (er waren een paar ruime giften bij van ongeveer € 25,-- en € 30,--), aangevuld met de inkomsten uit een georganiseerde rondleiding.

De ontvangen rente over 2013 bedroeg € 76,01

De verkoop van kaarten, boekjes en boekenleggers bracht netto € 28,75 op. Dat bracht vorig jaar nog in ieder geval € 109,80 op. De inkoop en aanmaak van nieuw verkoopmateriaal is er dan al af. Doordat we beperkt 'open' zijn, zal dit natuurlijk altijd een klein bedragje blijven, maar we zijn er blij mee.

De kosten aan de Hofhut bedroegen dit jaar € 1147,08 en aan de tuin werd € 3134,52 uitgegeven. Het meeste geld ging op aan het hoofdpad door de tuin en de (nood-)reparatie van de bruggen. Verder werden bloemzaden gekocht, benzine voor de motormaaier en winterrogge.

De administratieve en overige kosten komen in 2014 uit op € 326,91. Het gaat hier voor een belangrijk deel om de jaarlijks terugkerende kosten voor de aanmaak en verzending van de Nieuwsbrief en de kosten voor de Kamer van Koophandel, de bankkosten van de RABO-bank en ons

lidmaatschap van de landelijke vereniging van heemtuinen in Nederland (Oase).

Op 1 december 2014 hebben we in totaal € 5.561,47. Dat is € 10,57 in de kas, op de Rabo-betaalrekening een bedrag van € 1.351,44 en op de Rabo-bedrijfsspaarrekening € 4.199,46. Daarnaast hebben wij nog steeds 2 boekjes met de titel "200 plekken op de Veluwe" à € 6,75 in voorraad.

We hebben mede door uw bijdragen dus grotere en soms onvoorziene uitgaven kunnen opvangen, maar realiseren ons ook, dat we voorzichtig moeten omspringen met de langzaam opgebouwde reserves.

Bij alle donaties/giften, die wij ontvangen, vermelden de banken alleen nog uw naam. Uit privacy? overwegingen staan er geen adresgegevens meer bij. Wij kunnen vooral nieuwe gevers geen enkel bericht sturen. Omdat zij van ons geen enkele reactie terug ontvangen, ook geen jaarboekje, zullen zij in het nieuwe jaar niet nog eens een bijdrage overmaken. Maar ook bij de vaste donateurs is het meer een zoekplaatje geworden.

Dus nogmaals: zet alstublieft uw adresgegevens erbij

Graag willen wij onze vaste groep van 'donateurs' op peil houden en zelfs vergroten. Wilt u ons helpen en reclame voor ons maken? Bij voorbaat onze dank. Wij sturen hen graag informatie en een Nieuwsbrief toe!

	Samenvatting 2013		Samenvatting 2014	
inkomsten				
Kas/bank per 1-12 (start)	€ 8.758,36	(dec.2012)	€ 9399,01	(dec.2013)
Rente	106,35		76,01	
Giften	1.437,39		666,21	
Verkoop	109,80		28,75	
Ad v Moockfonds	3.000,00		—,-	
uitgaven				
kosten tuin/schuur		293,69		3.134,52
administratieve kosten		405,21		326,91
werk/kruiwagenschuur		3.313,99		1.147,08
kas/bank 1-12 (einde)		9.399,01		5.561,47
	€ 13.411,90	€ 13.411,90	€ 10169,98	€ 10.169,98

Onze werkgroep blijft vragen om nieuwe medewerkers. De leeftijd begint voor een aantal van ons langzaam aan mee te tellen. Een paar extra handen erbij zou heerlijk zijn. Ook als u niet het hele weekend

beschikbaar bent, is een dag hulp ook meegenomen. Weet u iemand die mogelijk belangstelling heeft, bericht het ons.

Bij voorbaat onze hartelijke dank.

Afsluiting herdenkingsjaar

Eli Heimans

Henri Bückmann

Op 22 juli 2014 was het honderd jaar geleden dat Eli Heimans is overleden.

Ter gelegenheid daarvan werd het door Marga Coesel geschreven boekje **“Eli Heimans Uit de schaduw van Jac.P.Thijsse”** door de Heimans en Thijsse Stichting uitgegeven (ISBN 978-90-821800-0-8).

Een alleraardigts boekje, waarin de levensloop van Eli Heimans staat beschreven.

Onderstaand een korte impressie.

Levensloop van Eli Heimans (1861-1914)

Eli Heimans werd op 28 februari 1861 in Zwolle geboren, als oudste kind in een orthodox-Joods gezin.

Het geboortehuis van Eli Heimans aan De Dijk I.127, thans Thorbeckegracht 73, in Zwolle. Het huis dateert van 1698.

Foto: Marga Coesel 2013

Van jongs af aan was Eli Heimans ondernemend en onderzoekend en had hij belangstelling voor de natuur. Als kleine jongen bracht hij zijn naaste omgeving eens in rep en roer, omdat hij op een dag bij het vallen van de avond nog niet thuis was. Juist toen

zijn ouders het ergste gingen vrezen, werd hij door een boer uit de omgeving naar huis gebracht. De man had Eli buiten in het veld slapend aangetroffen. De ouders en de burens waren opgelucht en blij, maar Eli zelf vond alle opwinding maar overdreven. Wat had hem immers kunnen gebeuren in de vrije natuur?

Eli had een goed verstand en mocht daarom aan de pas opgerichte Rijks-HBS in zijn woonplaats gaan studeren. Toen de stoffenververij van zijn vader in de problemen kwam door de opkomende industrie, moest hij de school verlaten om thuis te gaan helpen. Een deel van zijn taak bestond uit het in de wijde omgeving ophalen en wegbrengen van verfoegd bij de boeren. Tijdens zijn lange voettochten bestudeerde hij de wilde planten met behulp van Suringars *Zakflora*, een boekje dat hij ooit als prijs voor een opstel had gekregen. Het determineren aan de hand van deze gids viel hem als onervaren botanicus natuurlijk niet mee, maar geheel onverwacht kreeg hij hulp. Die kwam van Kruiden-Marie, een vrouw uit de omgeving van Heino. Zij verzamelde geneeskrachtige planten voor apothekers in de stad. Kruiden-Marie bezat niet alleen een grote kennis van wilde planten maar ook van insecten, amfibieën, reptielen en andere dieren. Het contact met haar stimuleerde Eli om zich serieus te gaan verdiepen in de natuurstudie.

Onderwijzer

Toen het bedrijf van Eli's vader toch over de kop ging, besloot Eli

onderwijzer te worden. De opleiding kon worden gevolgd aan de Normalschool (kweekschool), maar daarnaast was het nog algemeen gebruikelijk dat aanstaande onderwijzers enkele jaren als assistent meeliepen in een opleidingsklas. In het voorjaar van 1880 behaalde hij zijn akte van bekwaamheid en op 3 mei 1880 werd hij benoemd tot hulponderwijzer.

Omdat Heimans hogerop wilde, ging hij in Amsterdam studeren en solliciteerde daar naar een betrekking van onderwijzer.

Hij ontdekte al snel dat het met de natuurkennis van de stadskinderen droevig was gesteld.

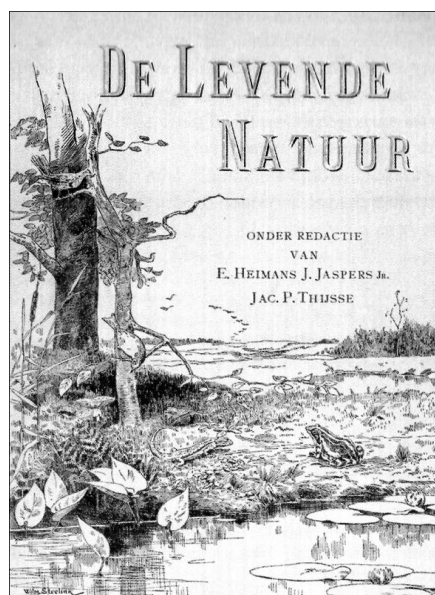
Om het natuuronderwijs te verbeteren bedacht hij een originele lesmethode. Zijn boekje, getiteld “De levende natuur, handleiding bij het onderwijs in de kennis van planten en dieren op de lagere school, in het bijzonder voor groote steden” verscheen in 1893.

Jac.P.Thijssse

Eli Heimans leerde, kort na de verschijning van zijn lesboekje in april 1893, op een vergadering Jac. P. Thijssse kennen. Beiden waren natuurgepassioneerde jonge onderwijzers en weldra ontspoon zich als van nature al snel een hechte samenwerking.

De samenwerking tussen Heimans en Thijssse resulteerde al in 1894 in het eerste deeltje van de reeks “Van vlinders, bloemen en vogels”, een serie van in totaal zes boekjes over gewone, inheemse planten en dieren.

Ook begonnen zij samen het tijdschrift “De Levende Natuur” (1896).

Gebonden omslag van de eerste jaargang (1896-1897) van De Levende Natuur. Het tijdschrift bestaat nog steeds. In 2014 verschijnt de 115e jaargang.

Hoewel De Levende Natuur de redacteuren veel extra werk bezorgde, vonden Heimans en Thijssse toch nog tijd voor nieuwe zaken. Een van de nieuwe projecten was het maken van een flora. De twee onderwijzers wisten uit eigen ervaring hoe moeilijk het determineren van planten was aan de hand van de bestaande flora's. Die stonden vol vaktermen en bevatten nauwelijks of geen plaatjes. Daarom besloten zij zelf determinatiewerk te vervaardigen voor beginnende plantenliefhebbers.

In 1899 verscheen hun “Geïllustreerde Flora van Nederland”, een fraaie, donkergroene gids, verlucht met ruim 3400 door de auteurs gemaakte tekeningetjes.

In de inleiding werden de gebruikers aangespoord goed te kijken, veel te tekenen en geen zeldzame planten uit de grond te rukken.

De plantkundigen uit die tijd reageerden kritisch op de ongewone nieuwe flora, maar het publiek was enthousiast. De eerste druk was binnen de kortste keren uitverkocht.

Overlijden

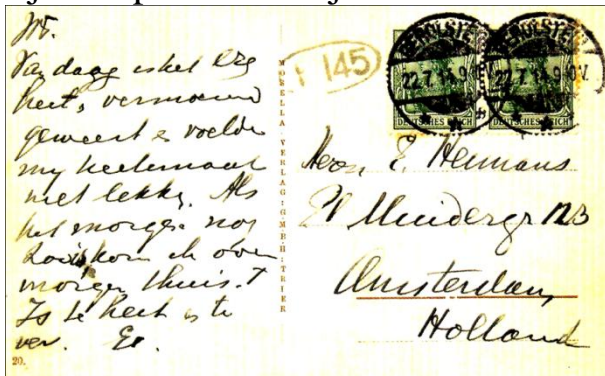
Het vele werk dat Heimans naast zijn baan in het onderwijs verrichtte, eiste op den duur zijn tol.

In de zomer van 1914 nam Heimans deel aan een geologische excursie in de omgeving van Gerolstein, in de Eifel.

Hij logeerde bij de plaatselijke onderwijzer Stefan Dohm

Dinsdag 21 juli was het tijdens de excursie erg warm. Heimans voelde zich aan het eind van de dag niet lekker en schreef op een ansichtkaart naar zijn vrouw:

Als het morgen nog zoo is, kom ik overmorgen thuis. 't Is te heet en te ver. De volgende ochtend bleek hij in zijn slaapkamer te zijn overleden.

Ansichtkaart die Eli Heimans vlak voor zijn overlijden vanuit Gerolstein aan zijn vrouw stuurde.

Heimans werd op zondag 26 juli 1914 onder grote belangstelling begraven op de Israëliische begraafplaats te Muiderberg.

Onder de aanwezigen waren, behalve familie, vrienden, collega's en leerlingen, vertegenwoordigers van de gemeente Amsterdam en organisaties

op het gebied van onderwijs en pedagogiek, biologie en geologie. Er werd gesproken door Thijsse, Heinsius, Zernike en vele anderen, waaronder J.H.Gunning, schoolopziener van het District Amsterdam. Al deze sprekers drukten hun respect uit voor de kleine, bescheiden en beminnelijke onderwijzer met zijn liefde voor het onderwijs en de natuur.

“Wie werkte met liefde blijft leven”
Op de grafsteen van Eli Heimans staan twee dichtregels, afkomstig uit zijn artikel November-nevels uit 1898.

*“Wie werkte met liefde blijft leven,
Wie gaf van zijn gaaf, heeft voor altijd gegeven”*

Het is een goed gekozen citaat, omdat de tekst ook op hem zelf van toepassing is. Dat Eli Heimans met zijn optreden en werk blijvend zijn sporen naliet staat wel vast.

Grafsteen van Eli Heimans op de Joodse begraafplaats in Muiderberg.

Werkplan Heimanshof 1994 en 20 jaar later.

Els Kaper-Klaver

De Heimanshof was in 1994 een studieobject van Ria Engberts - Bos, die afstudeerde als veldbioloog aan de Christelijke Hogeschool in Zwolle. "Spiegel van de Veluwe" is de naam van dit afstudeerproject, een rapport van 148 bladzijden en 3 bijlagen. Daarbij schreef zij ook een handleiding voor docenten of begeleiders van een groep kinderen van 8 - 10 jaar, voor een natuurpad door de Heimanshof.

(Ziedaar de oorsprong van onze tuinkoffertjes voor kinderen.)

Aad Valk maakte onderstaande samenvatting om financiën te werven voor de uitvoering.

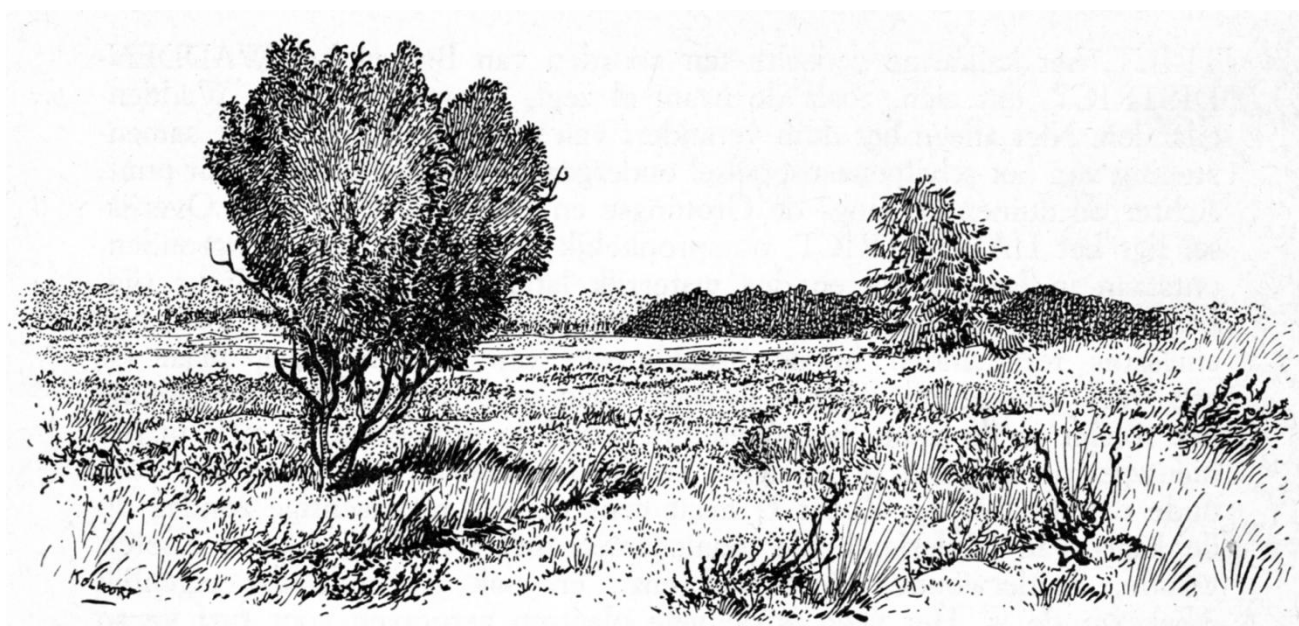
Ria begon te inventariseren wat er zoal per gebied groeide, en trok daaruit conclusies over het soort biotoop dat er was. En uiteindelijk

maakte ze een indeling van de tuin met alle verschillende biotopen die mogelijk waren . Ze deed ook voorstellen tot bodemverbetering op sommige plaatsen.

Karakteristiek van de Veluwe.

Hoewel we bij de Veluwe het eerst denken aan heidevelden, loofbossen, naaldbossen en zandverstuivingen, beantwoordt de Veluwe ook aan de volgende karakteristiek.

Over het algemeen is de Veluwe nogal voedselarm en droog. De voedingsbodem bestaat uit kwartsrijke zanden, die niet erg voedselrijk zijn. En door de mens is de grond door eeuwenlange rooibouw uitgemergeld geraakt. Er groeien dus meer planten uit voedselarme milieus dan uit voedselrijke milieus. (Alle planten kunnen wel op rijkere grond groeien, maar daar worden ze eerder overwoekerd.)

Milieus van de Veluwe.

Van het oorspronkelijke **oerbos** zijn sinds de middeleeuwen de laatste restanten verdwenen.

Wat overbleef waren onafzienbare **heidevelden** op een door primitieve landbouw en eeuwenlange begrazing door schapen sterk verarmde grond.

Na het midden van de 19e eeuw werden op de Veluwe veel **naaldbossen** aangeplant, voor 75% inheemse grove den; de rest was o.a. douglasspar en lariks.

De schapenlandbouw werd minder.

Op de hei kwam meer **natuurlijk bos** van den, berk en eik; vrij open bos met onderbegroeiing.

Op de stuwwallen kwamen **loofbossen** waarvan het hakhout wat rijkere onderbegroeiing had. Onder oude beuken was de grond zuur en ontbrak de kruidlaag volledig.

Bij de heide-stuifruggen vormden zich waterdichte oerlagen, waarop **vennen** ontstonden en ondiepe **leemlagen**.

Aan de randen van de Veluwe maakte het afvloeiende grondwater extensieve landbouw mogelijk: de **blauwgraslanden**.

In de middeleeuwen ontstonden al **graanakkers** en **aardappelakkers**, met specifieke akkerflora. Aan de randen van bemeste akkers groeiden **houtwallen** van berken en eiken. Hier was een rijkere ondergroei van mooie voorjaarsbosplanten te zien. Er kwamen meer **cultuurlanden**, weiland en hooiland. Zij hebben een flora van meer en minder voedselrijke vochtige gronden en oevers. En in de dalen kwamen nattere **broekbossen**

van elzen en berken. Zij konden een rijkere ondergroei hebben.

Het vroegere **veen** is praktisch helemaal afgegraven, maar vertoont door het schone grondwater nog wel de karakteristieke flora van 'kwelplanten'.

Uitgaande van erosiedalen zijn op veel plaatsen **sprengenkampen** gegraven om watermolens aan te drijven. Hier groeide flora van brongebieden en stromend water.

Natuurlijk kende de Veluwe ook cultuurgebied met **wegbermen**, overgangsgebieden met het karakter van een voedselarme zure zandgrond.

En tenslotte waren er de gegraven **leemkuilen**, met ondoorlaatbare bodems met wat kalk en mineralen.

Dit vormde bij afgraving een voedingsbodem voor bijzondere plantensoorten.

Het onderzoek.

Elk milieu kent zijn eigen plantenwereld. We kunnen de planten in ecologische groepen indelen naar hun relatie met het milieu.

Om van de Heimanshof een 'spiegel van de Veluwe' te maken, moeten er zoveel mogelijk van de hierboven beschreven milieus in de heemtuin vertegenwoordigd zijn.

De eerste stap voor herinrichting van de Heimanshof was dan ook: inventariseren wat er al is aan planten en specifieke biotopen. Ria Engberts verdeelde de tuin daarvoor in 44 stukken, zonder het eiland. Er werd gekeken naar de toestand van de planten (groeiden ze goed, matig of

slecht) en naar het aantal zaailingen (ging het goed met de voortplanting of niet).

Zo werd geconcludeerd welke groepen zich in het gebied het sterkst manifesteerden. Het sterkst vertegenwoordigd was de ecologische groep 'planten van bossen en bosranden op droge zure grond'. Dat zal niemand verbazen!

Daarna volgde een onderzoek met een bodemkundige analyse, om te kijken welke landschappelijke aanvullingen nog mogelijk zijn. En er volgde later nog een onderzoek naar de kwaliteit van het beekwater.

Herinrichtingsplan.

De resultaten van het onderzoek, uitgezet in allerlei voor een leek onbegrijpelijke staafdiagrammen per gebiedje, leidden tot een herindelingsplan.

Naast de bestaande wei, hei, border, en vijvers en beekoevers wordt er gestreefd naar verschillende gebieden met specifieke plantengemeenschappen conform de ecologische groepen. Er komt een plan voor een leemkuil, een vochtig blauwgrasland, een schraalgrasland met een knuppelbrug erover, een ruïnmuur achter de border, een tredplantenstrook naast de hei, een grassentuin en een varenhoek, nieuwe paden, een extra bruggetje en een knuppelbrug over het veentje. Dit alles heeft tot doel nieuwe milieus mogelijk te maken. Ook werd er gedacht aan een dam door de grote vijver, zodat er een beekstromend deel en een deel met stilstaand water zou

zijn. Dat zou heel verschillende beplantingen mogelijk maken.

De tien jaar erna.

Tussen 1994 en 2004 is er hard gewerkt aan al deze ideeën. Het veentje werd vergroot. Er kwam een knuppelbrug overheen en er kwam een zandstrandje.

Er werd achter de border een muur gemetseld met ouderwetse mortel, geschikt voor muurplanten.

Er kwam een roggeakker, zo af en toe bemest met biologische paardenmest.

Het gaat ons om de akkerplanten.

Voor de leemkuil werd leem ingevoerd, de kuil werd in de juiste vorm gegraven, maar wel op een tiende van de ware grootte.

De wanden en de bodem werden met 10 cm leem bekleed.

Een boswachter gaf ons de leemplanten uit een leemkuil die moest verdwijnen voor een stadsuitbreiding.

Daarna werd er grond uit het gebied voor een blauwgrasland gehaald en daarmee werd de hei vergroot. In de ontstane kuil werd vijverfolie aangebracht. En er kwam schoon zand van verderop weer voor terug. Het schraal-grasland lieten we glooiend aflopen naar de beek. Er kwam arm en rijk bos, en een varenhoek.

Overall werden de juiste planten voor gezocht, gekocht en geruild met andere heemtuinen.

Kortom, er is na 1994 veel werk verzet, onder leiding van Henk Menke en zijn opvolger Ria Engberts.

Was er dan na 10 jaar alweer een beleidsplan nodig?

Tien jaar later, 2004.
Heemtuinbeleidsplan voor de lange termijn.

Hoewel wij, vrijwilligers van de Heimanshof, al heel veel jaar met plezier werken, worden we wel ouder. Daarom besluiten we een 'Heemtuinbeleidsplan voor de lange termijn' op papier te zetten, voor onze latere opvolgers.

Onze doelstelling bestaat uit 4 elementen:

1. Biotop: Zoveel mogelijk planten en kleine dieren van de Veluwe behouden en ruimte bieden door middel van geschikte biotopen.
2. Biologisch evenwicht: Een tuin in stand houden die een landschappelijk evenwicht laat zien, waarbij ook de leeftijd van de tuin zichtbaar is.
3. Een goede ruimtelijke ordening: Dit kleinschalige parkje op zo'n manier beheren dat er een boeiend en afwisselend zicht ontstaat op open plekken en bosgordels; een soort miniatuur landschap.
4. Educatie: Van oudsher is het doel van de tuin geweest om kennis over de natuur door te geven aan bezoekers van de camping "De Paasheuvel" en anderen.

Wat is er op langere termijn haalbaar?

Het in stand houden van de zeldzame planten is niet eenvoudig. Er zijn daarbij een aantal factoren die we niet in de hand hebben:

- Groei naar ouderdom zorgt ervoor dat de heemtuin naar een ander type tuin groeit, namelijk naar een bostuin.

- De zure regen zorgt voor verrijking van de grond. Wij kunnen deze verrijking (o.a. grassen) waar nodig proberen tegen te gaan.

- De luchtvervuiling. Wij kunnen planten die daarop reageren met extreme groei (braam, brandnetel, enz.) in de tuin sterk aan banden leggen. Maar voor de planten die hierdoor uitsterven kunnen we niets doen.

- Ook op de watervervuiling kunnen we nauwelijks invloed uitoefenen (wallenkanten met gif bespuiten), behalve actie voeren om de vervuiling bij de bron aan te pakken. Dat heeft in het verleden gelukkig al veel opgeleverd, o.a. via het Waterschap Veluwe.

- Klimaatveranderingen gaan heel geleidelijk, maar ze hebben het eerst invloed op de kwetsbare, zeldzame planten en dieren. Meer afwisselend landschap kunnen wij op deze 0,6 hectare niet bieden.

- Zon en schaduw. Door het kleine oppervlak van het gebied en de hoge bomen langs de randen zal het aantal zon-uren in de tuin voorlopig nog blijven afnemen. Dit is een proces dat al jaren aan de gang is. Meer zon binnenhalen betekent kaalslag in de bomenrand rondom de tuin. Er moet gezocht worden naar een evenwicht tussen de nodige bezonning voor zeldzame planten en een natuurlijk aandoend landschappelijk geheel.

Inventarisatie.

In mei 2004 wordt er een

boomkronenmeting verricht, waaruit blijkt dat als de bomen nog groter worden, hun schaduw het grootste deel van de tuin zal beslaan.

Er wordt in een **zon- en schaduwgrafiek** gekeken hoeveel zon er op de heide, de border en het hele middengebied valt. Dat is dus veel te weinig.

Er wordt een landschapsplan gemaakt voor de toekomst: de kuil en omgeving (volwassen bosgebied), het middenveld (open zonnige ruimte), de bosranden rondom het middenveld en de vijvers (mosrijk, bladrijk) en de boswal langs het voormalige kampeerterrein.

Kiezen voor een zonnige tuin.

Samen met bosbouwkundige Joop van Schie wordt er een lijst gemaakt met **beheermaatregelen voor de praktijk**.

Meer zon in het midden betekent in de randen er omheen struiken toelaten tot maximaal 2,5 meter hoogte. Meer zon in het midden betekent aan de zuid- en zuidwestzijde de grootste bomen kappen, zodat er grote stroken zonlicht in de buitenkant ontstaan.

Er zijn elzen, berken, grote beuken, inlandse en Amerikaanse eiken omgehakt tijdens een winterse vorstperiode.

(Dat waren pijnlijke besluiten!)
Er komt ook nieuwe aanplant, voor zo'n 1800 Euro, betaald door onze eigen Stichting Vrienden van de Heimanshof.

Weer tien jaar later, 2014.

Tien jaar later wordt in de Heimanshof nog steeds gewerkt met dit 'Handvat voor goed beheer' in de hand.

De landschappen zijn tot rust gekomen, Er is een evenwichtige 'museumtuin' ontstaan met veel planten en dieren, zon en schaduw, oud loofbos en jonger broekbos, stromend en stilstaand water, enzovoorts.

Er is veel geïnventariseerd: meer dan 300 planten, bomen en struiken.

Er zijn 24 soorten broedvogels geteld, minstens 12 vlindersoorten, 12 varensoorten, en in 3 jaar tijd 120 paddenstoelen.

Maar er moet wel gewerkt worden om al dit moois in stand te houden. Dat blijven we elke maand trouw doen met onze kleine groep wiedere, maaiers en snoeiers.

De Heimanshof toont zich er dankbaar voor! En veel bezoekers ook, want deze tuin is niet alleen de een-na-oudste tuin in Nederland, maar ook een hooggewaardeerde tuin bij onze collega's veldbiologen!

Verslag van het eerste werkweekend in 2014.

8 en 9 maart - het eerste weekend van dit jaar. Prachtig weer, buiten koffie gedronken, gegeten en geborreld. Het eerste citroenvlindertje gezien. De bosanemonen uit de grond zien dringen, net als de puntjes van de lelietjes van dalen. Ze wilden steeds maar naar boven en waren in twee

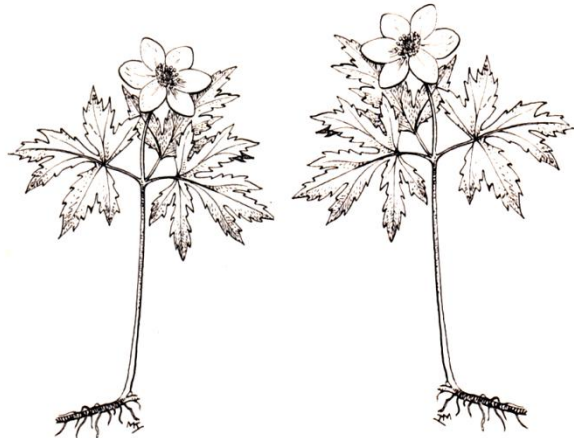
De werkbijen bouwen een nieuw keukentje.

5 april - een extra werkdag! Op vrijdag gaan Ruud, Harry en Huib een nieuw aanrecht zetten, want het oude is verrot. Ook komt er een nieuwe boiler. ALLES moet uit de keuken, niet alleen de inhoud, maar ook de kastjes, gasstel, koelkast, enzovoort. Ze rijden af en aan naar Nunspeet voor het aanrechtblad, een koppeling zus en een aansluitstuk zo.

Vanaf 9 tot 18 uur wordt er constant gewerkt. Het onderkastje moet verzaagd worden. Vooral het

dagen zichtbaar gegroeid! Verder is er geharkt, heel veel kruiwagens vol met blad, ook van de hei af.

Er is gezaagd. Een berk viel op een kruiwagen. Die is nu wat anders van model, maar hij doet het nog goed. Zo, de start is er. Wat wel begint te werken is dat we allemaal wat ouder aan het worden zijn. Zondagmiddag hadden we het wel gehad. We gaan vroeg na de thee naar huis.

installeren van kraan, water en boiler vraagt veel tijd. En allemaal opgevouwen liggend in een hoekje onder het aanrecht...

Zelf voer ik het huishouden vanaf het kleine tafeltje voor het raam: koffiepot, voorraad water in kannen, afwasbakje met handdoek en zeep, enz.

Morgen gaan we voor het eerst niet eten in het restaurant, maar halen we het eten in een warmhoudbak hierheen. Ik mag toch hopen dat er tegen die tijd weer na zo'n tienpersoons maaltijd afgewassen kan worden.

Fragmenten uit het Logboek.

... De brug tussen de vijvers is hersteld...

... We hebben gras gemaaid met de hand, met een kartelmes, op de hei en in de border...

... Er is eigenlijk ondanks de vele regen best veel gedaan...

... Nu, eind juni, heb ik het laatste kunnen zien en horen van de meikevers, en van de koekoek. In de heemtuin, en ook daarbuiten hadden de winterkoninkjes het erg druk, maar ik kon niet zien waarmee. In de laatste week verstomde die drukte van de ene dag op de andere. Had de illegale zwarte migrantenpoes daarmee iets van doen?

... Ik weet nog steeds niet wat voor soort leeuwerikken zich kwetterend verscholen houden in de hei achter de Paasheuvel. Wie weet het?...

... Het hectische Amsterdam verdween in rap tempo uit mijn hoofd. Ik vrees dat ik bij terugkeer de drukte daar niet meer geloofwaardig zal vinden. Hondje Dana is echter van die drie weken Vierhouten aardig overspannen geworden en dook op de laatste ochtend van ons verblijf hier na haar ontbijt direct weer haar bananendoos in om haar nachtrust voort te zetten. Waarvan de één uitrust wordt de ander doodmoe...

... Wat een prachtig weer hadden we dit weekend ...

... Een verzoek van mensen van Heemtuin Veermans Hof IJselflora, uit Wijze-Olst voor een rondleiding.

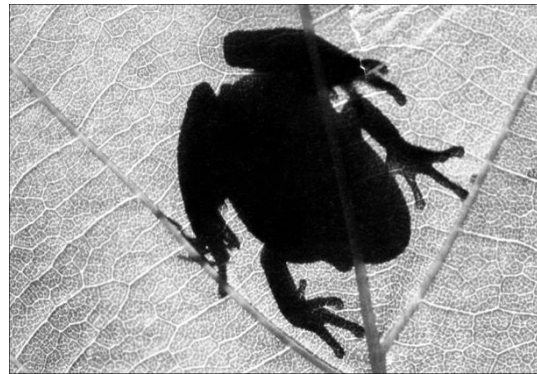
Aan onze tuinwacht Ellie gevraagd of het goed was dat we na de rondleiding thee kwamen drinken in de Hofhut. De regen kwam met bakken uit de lucht, maar gewapend met paraplu's en regencapes zijn we toch de tuin ingegaan - zo'n dikke vijf kwartier! Enthousiast dus. Ze vonden dat wij zo'n luxe onderkomen hadden, inclusief toilet!...

... Tuinwacht zijn in Heimanshof is absoluut geen straf. Wat een fijn oord!...

... Gezellig, het tikken van de regen op het dak ...

... Ik heb al zó drie katten geteld en ik denk dat er bij de vaste bewoners nog meer zijn. Dat zal er voor de vogels niet beter op worden...

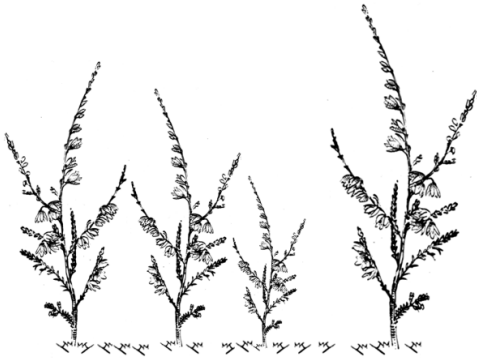
... Ook een bruine kikker gespot ...

... Halve appel buiten gelegd voor de vogels. Koolmees, vink, boomklever en boomkruiper gezien. Appeltje viel in goede aarde...

... Hard gewerkt - veel gesnoeid, wat dan weer moest worden klein gemaakt en weggewerkt op de wallen. Gras uit de border, akker en hei. Rogge gezaaid, gemaaid langs de paden, weer een brugdek hersteld en gezellig met elkaar gegeten...

... Cor gaat een monster nemen op onze hei en omgeving; kijken naar de zuurgraad van de grond. Het resultaat is dat de zuurgraad vrijwel neutraal is. Dus als we de volgende keer hei gaan inzaaien, hoeven we niet eerst te neutraliseren door te bekalken. Mooi! Dat geeft aan dat er nog een redelijk evenwicht is...

Hei

Er zijn twee proefvakken van 10 vierkante meter gemaakt op de hei; de ene is kaal gemaakt, de andere is diep omgespit en helemaal ontdaan van kweekgras. We gaan heide zaaien, en kijken wat beter opkomt van dat zaad. We hopen natuurlijk dat in de toekomst kaal schrapen genoeg zal zijn, want dat is veel gemakkelijker...

Gekraagde aardsterren

... En wat een mooie paddenstoelen waren er weer: de Eikhaas, een aantal gekraagde Aardsterren, hele grote hoeden van een soort Amanietenkring en kleine Mycena...

... Een groep NIVON-ers in de tuin ontvangen. En een Rotary-groep van 40 personen, die een ingekorte rondleiding kreeg - in de stortregen. Al die gekleurde paraplu's, waarmee Alphons kwam aandraven - enig!...

... De composthoop omgespit met een hooivork. Elke maand hebben we dat moeiteloos gedaan. En dan is-ie rijp, en wat doet de natuur? Compost klaar? lekker! - de boom erachter gooit vlug zijn wortels erin, erdoor, wat een pikkerd! Nu moet de compost schep voor schep ontworteld worden, want we hebben het nodig bij het inzaaien van de akker...

Hengel

... Nieuwe planten doen na, inzaaien, hun intrede: Vogelwikke, wilde Peen en Boekweit langs de akker, witte Dagkoekoeksbloem en gele Honingklaver in de border, klein Springzaad, Perzikkruid en Hengel langs het pad.

De zeer zeldzame Slofhak is uitbundig terug in de akker! De hei gaat dood, maar de Wolfsklauw groeit...

